

Motion till riksdagen 2005/06: MJ19

**av Catharina Elmsäter-Svärd m.fl. (m)
med anledning av prop. 2005/06:128**

Anpassningar till nya EG- bestämmelser om livsmedel, foder, djurhälsa, djurskydd och växtskydd m.m.

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att utreda en helt ny kontrollorganisation.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om riskbaserade kontroller.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om sällskapsdjur.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att myndighetsutövning skall bekostas av allmänna medel (skatter).
5. Riksdagen begär att regeringen lägger fram ett nytt förslag om hur kontrollverksamheten skall finansieras i enlighet med vad i motionen anføres.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om nationella föreskrifter.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om tillämpningen av gemensamhetsregler.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att bättre utnyttja expertmyndigheter vad gäller upprättande av kontrollplaner.
9. Riksdagen avslår regeringens förslag till 1 § 3 lag om kontroll av husdjur.

Bakgrund

EU har antagit ett antal förordningar som syftar till att förbättra livsmedels-
hygien och minimera riskerna för att människor blir sjuka av livsmedel.
Reglerna innebär föreskrifter för kontroll av livsmedelsindustrier, men inte

Fel! Okänt namn på

enbart. Såväl växtodling som animalieproduktion skall kontrolleras i primärproduktionen. Avsikten är att minska riskerna för att det slutliga livsmedlet har smittämnen eller gifter från produktionen. Ett uppenbart exempel är riskerna med benmjöl i djurfoder som anses vara orsak till ”galna ko-sjukan”. Vallfoder som innehåller svampgifter som kan påverka utsöndringsorgan negativt är ett annat, salmonellasmitta på växter som kan vidareföras till människor och djur är ett tredje.

Vi bejakar att EU nu har gemensamma regler på detta område. I Sverige har man sedan lång tid uppmärksammat dessa risker och har en mycket god livsmedelshygien. EU:s lagstiftning gäller direkt som svensk lag. Till en del ersätts därför nuvarande kontrollagstiftning av EU:s regler. Det medför att svenska lagar måste ändras med hänsyn till detta.

Den svenska tillsynen av verksamheter som rör livsmedelssäkerhet och miljö har i huvudsak utförts av kommuner de senaste decennierna. De verksamheter som omfattas av tillsynen har ökat i antal. Tillsynen omfattar också alltfler områden.

Skillnaderna mellan hur tillsynen utförs mellan kommunerna har ökat över tid. Finansieringen utformas på olika sätt. Balansen mellan offentliga medel och avgifter ser olika ut i olika delar av landet. Dessa förhållanden medför att företag som konkurrerar på samma marknad har skilda förutsättningar beroende på i vilken kommun företaget har sin verksamhet. Då primärproduktion av livsmedel bedrivs på areella företag finns det heller ingen möjlighet att flytta verksamheten till annan kommun.

Detta problem har uppmärksamats av bland annat Riksrevisionen. Det föreliggande förslaget tar fasta på denna kritik, vilket är bra.

Vi har dock synpunkter på såväl principer för organisation av kontrollen som principerna för finansieringen.

Kontrollens organisation

Regeringen lägger till stor del ansvaret för kontrollernas utförande på kommunerna. För att komma till rätta med tidigare nämnda problem med olika nivåer och kostnader föreslås nu att regeringen eller ansvariga myndigheter skall få föreskriva kontrollernas omfång, innehåll och hur verksamheten skall finansieras.

I praktiken blir kommunerna utförare av en statlig kontroll som de har ringa inflytande över men som de är huvudmän för. I vissa fall behålls den statliga utförarorganisationen. Det gäller till exempel besiktningsveterinärerna vid slakt. Det är flera olika myndigheter som skall ge kommunerna anvisning för hur kontrollen skall skötas. Jordbruksverket, Livsmedelsverket, Djurskyddsmyndigheten och länsstyrelsen är samtliga nämnda i propositionen.

En annan modell för hur man skall organisera denna verksamhet skulle kunna vara inordnandet av en särskild myndighet som har ansvaret för utförande av kontroll inom samtliga områden. Myndighetsansvaret vad gäller innehållet bör ligga kvar på de myndigheter som har det i dag. Det finns ett

antal potentiella vinster med en sådan organisation. Samlas kontrollen under en myndighet garanteras likformighet och därmed konkurrensneutralitet över landet. Åtskillnaden mellan föreskrivande och utförande myndighet ger möjlighet till bättre kontroll och bättre behandling av eventuella överklaganden. Gränsdragning mellan det kommunala och det statliga ansvaret försvinner, liksom gränsdragningsproblem mellan statliga myndigheter. Det blir ett entydigt statligt ansvar under en kontrollmyndighet. Kommunerna slipper att i sin organisation ha en verksamhet som är statligt styrd. Frestelser att använda kontrollavgiftsmedel i annan kommunal verksamhet försvinner.

Vi anser att ovan skisserade kontrollorganisation förtjänar att utredas närmare.

Kontrollfrekvens och inriktning

Vi tillstyrker varmt att kontroller baseras på riskbedömningar. Då vi har ett annat förslag till finansiering får riskbedömningen i huvudsak effekt på frekvensen och på vad som skall kontrolleras. Kontroll av så kallad ekologiskt spannmål bör mer inrikta sig på sundhet som frihet från svamptoxiner i stället för förekomst av fungicider etcetera. Köttkontrollen är ett annat exempel på verksamheter som bör moderniseras utifrån riskbedömningar.

Vi menar att EU på ett riktigt sätt identifierat livsmedelskedjan och behovet av föreskrifter där. Regeringen väljer dock att utvidga bestämmelser vad gäller foder och djurhållning även till sällskapsdjur. Det är praktiska svårigheter som avhåller regeringen från att föreslå att enskilda människor som har husdjur skall betala årliga kontrollavgifter till djurskyddsmyndigheten. Detta visar ett misstroende också mot de människor som har sällskapsdjur. Varje människa har ett ansvar mot sitt eller sina husdjur. De skall inte behöva släppa in djurkontrollanter i sitt hem om det inte är på förekommen anledning. Det vore välkommet med ett principiellt undantag för sällskapsdjur från detta lagstiftningskomplex utom vad gäller djurskydd.

Bland annat LRF påpekar att kontrollen av flera verksamheter (till exempel djur, foder, miljö) lämpligen samordnas så att de kan göras på en och samma gång. Vi vill understryka att detta är viktigt då varje kontroll tar tid i anspråk. Särskilt jordbruk bedrivs över allt större arealer så det är inte bara själva besöket som tar tid i anspråk. Det medför också tid att ta sig till och från aktuellt arbetsställe.

Finansiering

En självklar utgångspunkt i alla lagstiftningsfrågor är att lagarna efterlevs, vilket också gäller bestämmelser rörande miljö, livsmedel och djurhälsa. Det är en myndighetsuppgift att utforma reglerna så att de är tillräckligt klara och möjliga att förstå och följa.

Fel! Okänt namn på

Det grundläggande arbetet för en god livsmedelshygien och en bra djurhälsa sker av enskilda lantbrukare och på våra livsmedelsföretag. Företag och individer gör detta inte av tvång utan som en del i sitt arbete där frihet och ansvar är oseparerbara delar. Statens roll är att skydda allmänheten från risker och djur från vanvård. Kontroller är härvidlag ett verksamt medel för att upptäcka också omedvetna risker. Tippar balansen så att den offentliga kontrollen blir av sådan omfattning att den med rätt eller fel upplevs som alltför styrande riskerar man ett minskat engagemang och ansvarstagande hos dem som kontrolleras. Detta är en uppenbar risk som måste vägas in när omfattning och detaljnivå på kontroller bestäms.

Såväl livsmedelshygien som djurhälsa är generellt sett mycket bra i Sverige. Få människor drabbas av livsmedelsrelaterad ohälsa. Djuren har till övervägande delen det bra här. Det visar att de allra flesta som hanterar livsmedel och de allra flesta djurhållare tar sitt ansvar i dessa hänseenden. Det betyder dock inte att brister i tillsynen kan negligeras. Den potentiella följden av till exempel smittspridning via livsmedel är allvarlig. En väl fungerande kontroll är ett bra hjälpmedel för att begränsa denna risk eller i bästa fall eliminera den. Inte minst viktigt är att smittor som kommer utifrån kan upptäckas på ett tidigt stadium.

Svensk livsmedelsproduktion sker inte isolerat utan i ett internationellt sammanhang. Den goda livsmedelshygien är sannolikt den största konkurrensfördelen för svenska livsmedel. Viktigt är att vi kan upprätthålla minst samma höga nivå framöver. Svenska administrativa regler medför kostnadsnackdelar gentemot andra länders producenter. En alltför stor icke motiverad kontrollverksamhet riskerar att ytterligare öka kostnadsnackdelarna. Det är en utmaning att hitta balanspunkten där kontrollen är fullgod och inte blir en belastning.

Det är av allmänt intresse att reglerna följs. En kontroll av att lagar och regler följs kan vara nödvändig av flera skäl. Vi menar att den principiellt riktiga fördelningen av kostnaderna är att myndighetsutövning skall bekostas av allmänna medel. Däremot är det rimligt att kontroller föranledda av brister betalas av den felande.

Av särskild vikt bedömer vi kontroll av livsmedel och djurtillsyn vara eftersom de syftar till att förhindra hälsovådlig verksamhet. Det är därför särskilt angeläget att myndighetsutövning betalas av det allmänna när det gäller sådana kontroller.

Visar kontrollen att verksamheten bedrivs tillfredsställande och att produkterna är felfria skall således den som utsätts för kontrollen inte behöva betala för den. Om däremot fel påvisas och dessa kräver återbesök skall hela kostnaden för detta återbesök belastas den som felat.

En skattefinansiering medför att det görs en prioritering av kontrollerna till verksamheter där de gör mest nytta. En uppenbar risk med att välja avgifter som finansieringskälla är att det inte finns något omedelbart samband mellan kostnad och nytta. Då det är myndigheten som föreskriver vad som skall kontrolleras och frekvens på kontroller är också risken att allt högre krav ställs utan att kostnaden ställs i relation till nyttan. Ett exempel ges i propositionen när det gäller förprovning av djurstallar där regeringen vill höja avgif-

ten eftersom prövningen blivit mer komplicerad. Ambitionsnivån bestäms av staten som därför vill höja avgiften. Medborgaren kan inte påverka vare sig avgift eller ambitionsnivå. Detta är fel.

Ytterligare en fördel med en i huvudsak skattefinansierad kontroll är att man slipper bekymra sig om olika kostnadsnivåer och förutsättningar i respektive kommun vid den centrala beräkningen av avgifter.

Vi accepterar att man tar ut en avgift för godkännande av anläggning. När man bedömer avgiftens storlek skall man, i enlighet med vad som föreslås i propositionen, ta hänsyn till särskilda omständigheter som storlek, traditionella metoder och geografiska begränsningar.

En övergång till att finansiera kontrollverksamhet med i huvudsak skattemedel bör påbörjas. Regeringen bör skyndsamt återkomma med förslag om detta. Förslaget bör innehålla en precisering av vilka uppgifter som fortfarande bör avgiftsbeläggas och hur avgiften för dessa skall beräknas.

EU föreskriver att minimiavgifter tas ut för vissa kontroller. Detta skall givetvis beaktas i förslaget.

Förslaget bör lämnas i sådan tid att det kan genomföras den 1 januari 2007.

De höjda kostnader som svensk livsmedelsindustri kommer att belastas med om propositionen antas blir ytterligare en konkurrensnackdel att lägga till höga punktskatter och kostnadsdrivande regelverk i övrigt. Vi har länge påpekat det ohållbara i att svenska företag belastas av nationella kostnader när de konkurrerar på en marknad där övriga förutsättningar bestäms av EU. Förslagen till avgiftsfinansiering är också från denna synpunkt olyckliga.

Nationella föreskrifter

Vi har många gånger framfört att när det gäller gemensamhetslagstiftning skall Sverige undvika att ha särregler som på avgörande sätt försämrar konkurrensmöjligheterna för de näringar som berörs. Vi menar att dagens regler inom dessa områden i princip är tillfyllest och att några skärpningar inte bör komma till stånd innan övriga EU-länder kommer i kapp.

Nationella särbestämmelser medför också att regelverket i unionen blir mer svåröverskådligt än det skulle behöva vara. Det är inte enbart bestämmelserna i sig som kan medföra olika konkurrensförutsättningar inom EU. Tillämpningen av dem är lika viktig. Därför bör ansvariga myndigheter samråda med sina motsvarigheter i andra länder för att få så likartad tillämpning som möjligt. De bör också bevaka genomförandet i andra medlemsstater.

Skyldighet att upprätta nationella kontrollplaner

Livsmedelsverket påpekar i sitt remissyttrande att det är politiska bedömningar som ligger till grund för prioriteringen av vad som skall kontrolleras och

Fel! Okänt namn på

inte vetenskapliga riskbedömningar. De vill därför att regeringen fastställer kontrollplanen.

Det är djupt otillfredsställande att det är politiska bedömningar som styr livsmedelskontrollen. Det finns en uppenbar risk att resurser läggs på att kontrollera det som några politiker eller politiska partier uppfattar som potentiellt skadligt i stället för att kontrollen görs utifrån en riskbedömning på vetenskapliga grunder. Genom politisk nonchalans riskeras på så sätt att livsmedelssäkerheten blir sämre än den eljest skulle vara.

Det är förstäeligt att Livsmedelsverket inte vill fatta beslut om en plan de själva bedömer vara inoptimal. Självklart skall en myndighet följa de politiska beslut som styr dess verksamhet. Problemet är emellertid inte detta. I stället är problemet att regeringen undlåter att utnyttja sin egen expertmyndighets kompetens. Detta är djupt otillfredsställande.

Riksdagen bör därför åthålla regeringen att ge sådant bemyndigande till Livsmedelsverket att det kan ta ansvar för kontrollplanen.

Främjande av husdjursgenetiska resurser

Vi ställer oss frågande till om en lag om kontroll av husdjur också skall inrymma ett främjande av genetisk variation etcetera. Det ligger i varje djurhållares intresse att djuren är friska och långsiktigt livskraftiga. Det ligger också i animalieproducenternas intresse att avkastningen blir så god som möjligt. Det sistnämnda är vitalt för svensk livsmedelsnäring i stort. Svensk husdjursavel har under lång tid varit framgångsrik. Så har till exempel treraskorsningar av svin medfört såväl bättre djurhälsa som ökad köttproduktion och ett smakligare kött. De möjligheter som regeringen nu vill öppna kunde ha medfört att denna framgångsrika avel inte kunnat äga rum.

Ansvar för att konventionen om biologisk mångfald följs bör lösas i annan ordning än att föra in det i portalparagrafen i en lag om kontroll av husdjur.

Riksdagen bör därför avslå förslaget.

Stockholm den 4 april 2006

Catharina Elmsäter-Svärd (m)

Lars Lindblad (m)

Cecilia Widegren (m)

Anders G Högmark (m)

Jeppé Johnsson (m)

Bengt-Anders Johansson (m)

Jan-Evert Rådström (m)

Ola Sundell (m)